

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 527/2022-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **INFINITY GROUP a. s.**, Pstruša 813, Vígľaš, IČO 43 970 630, zastúpenej Advokátskou kanceláriou UHAĽ s. r. o., Štefana Moyzesa 43, Zvolen, IČO 47 236 655, v mene ktorej koná jej konateľ a advokát JUDr. Maroš Uhaľ, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 234/2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 234/2012 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Sťažovateľke **p r i z n á v a** primerané finančné zadostučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré **j e** jej Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **739,66 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 13. septembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v napadnutom konaní označenom

v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka navrhuje uloženie príkazu okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov a súčasne navrhuje priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 4 500 eur, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, príloh k nej priložených, ako aj z vlastných zistení ústavného súdu vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

- V napadnutom konaní vedenom okresným súdom sa žalobca žalobou z 3. decembra 2012 pôvodne proti žalovanej 1 – obchodnej spoločnosti RINOR s. r. o. domáhal určenia vlastníckeho práva k stroju bližšie špecifikovanému v žalobe. Žalobca navrhol pripustenie žalovanej 2 – sťažovateľky do konania návrhom z 21. novembra 2014, o ktorom rozhodol okresný súd uznesením z 1. decembra 2014 tak, že návrhu vyhovel.

- V merite veci bolo rozhodnuté rozsudkom okresného súdu č. k. 26 Cb 234/2012 z 25. augusta 2016 (ďalej len „rozsudok z 25. augusta 2016“), ktorým bola žaloba zamietnutá.

- O odvolaní proti rozsudku okresného súdu z 25. augusta 2016 rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 2 Cob 52/2017 z 20. marca 2018 (ďalej len „rozsudok z 20. marca 2018“), ktorým bolo rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdené ako vecne správne. K nadobudnutiu právoplatnosti rozsudku okresného súdu z 25. augusta 2016 v spojení s rozsudkom krajského súdu z 20. marca 2018 došlo 2. októbra 2018.

- Sťažovateľka doručila okresnému súdu vyčíslenie trov právneho zastúpenia 11. októbra 2018.

- Okresný súd rozhodol o sume náhrady trov konania uznesením z 2. decembra 2021 vydaným vyšším súdnym úradníkom tak, že žalobcovi uložil povinnosť nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume 1 876,62 eur (výrok 1) a zároveň neurčil sumu náhrady trov konania žalovanej 1 (výrok 2). Citované uznesenie okresného súdu bolo sťažovateľke doručené 8. februára 2022 vzhľadom na nesprávne doručovanie zo strany okresného súdu (doručenie priamo strane v konaní, a nie právnenému zástupcovi).

- Sťažovateľka doručila 21. februára 2022 proti uzneseniu okresného súdu z 2. decembra 2021 sťažnosť, ktorá bola 1. marca 2022 doručovaná na vyjadrenie žalobcovi. Žalobca na výzvu reagoval podaním doručeným 17. marca 2022.

- Uznesením okresného súdu z 28. júla 2022 vydaným sudcom okresného súdu bolo uznesenie z 2. decembra 2021 zrušené vo výroku 1 a vec bola v rozsahu zrušenia vrátená vyššiemu súdnemu úradníkovi na ďalšie konanie a rozhodnutie.

- Uznesením okresného súdu zo 7. septembra 2022 vydaným vyšším súdnym úradníkom bola žalobcovi uložená povinnosť nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume 10 982,69 eur. Proti uzneseniu okresného súdu zo 7. septembra 2022 podala sťažovateľka 22. septembra 2022 sťažnosť, ktorá bola 27. septembra 2022 zaslaná žalobcovi na vyjadrenie.

- Okresný súd uznesením z 20. októbra 2022 zmenil uznesenie zo 7. septembra 2022 tak, že žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľke sumu 11 241,46 eur. Uznesenie okresného súdu z 20. októbra 2022 bolo sťažovateľke doručené 24. októbra 2022 a žalobcovi 9. novembra 2022.

3. Ústavný súd ústavnú sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 527/2022 z 25. októbra 2022 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II. Argumentácia sťažovateľky

4. Podstatou argumentácie sťažovateľky je námietka porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov postupom okresného súdu pri rozhodovaní o sume náhrady trov konania vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd o sume náhrady trov konania rozhodol prvýkrát až 2. decembra 2021, t. j. až po vyše troch rokoch po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Okrem toho citované rozhodnutie okresného súdu vydané vyšším súdnym úradníkom bolo ako nesprávne zrušené.

5. Sťažovateľka argumentuje, že rozhodovanie o náhrade trov konania si nevyžaduje žiadne dokazovanie, žiadne pojednávanie a ani iné úkony súdu. Nevyhnutné je len posúdenie listín, ktoré sa už nachádzajú v súdnom spise. Okresný súd mal pritom všetky podklady potrebné na rozhodnutie vo veci náhrady trov konania už v deň právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

6. Sťažovateľka zároveň akcentuje, že suma náhrady trov konania, ktorá jej má byť priznaná „*v zmysle hodnoty veci, ktorá bola predmetom sporu je až 12 954,90 eur*“. Nejde preto o bagatelnú pohľadávku.

7. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia považuje sťažovateľka za primerané vzhľadom na zložitosť veci a dĺžku rozhodovania okresného súdu.

III. Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadril predseda okresného súdu, ktorý v prípise č. k. 1SprV/546/2022 z 21. novembra 2022 po uvedení chronologického prehľadu úkonov vykonaných vo veci, ktorý sa v podstatnom zhoduje s prehľadom obsiahnutým v časti I tohto nálezu, uviedol, že po pridelení veci novému zákonnému sudcovi 8. júna 2021 okresný súd priebežne koná primerane vysokej zaťažnosti súdneho oddelenia. Poukazuje ďalej na skutočnosť, že sťažovateľka riadne a opakovane využila procesné oprávnenie na podanie sťažnosti, čo predĺžilo trvanie napadnutého konania. Predseda okresného súdu zastáva názor, že objektívnu zodpovednosť za prietahy a celkovú dĺžku konaní na tamojšom súde nesie štát, a to s poukazom na nedostatočné personálne obsadenie, pričom za vhodné považuje, aby uvedenú skutočnosť konštatoval vo svojom náleze aj ústavný súd.

9. Predseda okresného súdu rovnako zdôrazňuje, že sťažovateľka sa nesnažila nijakým spôsobom zabrániť nečinnosti okresného súdu urgenciami alebo dopytom, pričom postup podľa príslušných ustanovení zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) využila a sťažnosť adresovanú predsedovi okresného súdu podala až 23. augusta 2022. Sťažnosť pritom bola vybavená prípisom z 13. septembra 2022 doručeným sťažovateľke 23. septembra 2022. Sťažovateľka tak podala ústavnú sťažnosť pred oboznámením sa so spôsobom vybavenia sťažnosti, a preto jej postup možno považovať za účelový.

10. Predseda okresného súdu zároveň požaduje pre stanovenie sumy primeraného finančného zadost'učinenia zohľadniť to, že okresný súd konal čo najplynulejšie s prihliadnutím na objektívne okolnosti spočívajúce v zaťaženi zákonných sudcov, pričom k predĺženiu konania prispelo prerozdelenie vecí. Po pridelení veci aktuálnemu zákonnému sudcovi okresný súd konal primerane procesnej situácii. Sťažovateľkou požadovanú sumu primeraného finančného zadost'učinenia považuje predseda okresného súdu za neprimeranú, pričom odkazuje na závery ústavného súdu, podľa ktorých dochádza za každý rok priet'ahov k priznaniu sumy nepresahujúcej 500 eur.

11. Prílohou vyjadrenia predsedu okresného súdu bolo stanovisko zákonného sudcu, ktorý podanú ústavnú sťažnosť považuje za neprípustnú, a to aj s prihliadnutím na rozhodnutie ústavného súdu č. k. II. ÚS 495/2022 z 26. októbra 2022, v zmysle ktorého sa sťažnosť na priet'ahy podľa zákona o súdoch považuje za účinný prostriedok nápravy. Podmienku podania sťažnosti je pritom potrebné vykladať materiálne, čo znamená počkať na výsledok vybavenia sťažnosti predsedom príslušného súdu. Sťažovateľka preto postupovala striktno formálne, keď na vybavenie sťažnosti nepočkala a nevytvorila priestor súdu na prípadné odstránenie nečinnosti. V tomto smere odkazuje na uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 427/2022 z 20. septembra 2022.

12. Podľa zákonného sudcu možno postup sťažovateľky hodnotiť ako zjavné zneužitie práva podať ústavnú sťažnosť s cieľom získať neprimerané finančné plnenie, ktorého priznanie nie je relevantným spôsobom odôvodnené.

13. Zákonný sudca oponuje názoru sťažovateľky o tom, že rozhodovanie vo veci náhrady trov konania predstavuje automatickú činnosť. V konkrétnych okolnostiach veci nemožno hovoriť o jednoduchosti už len z dôvodu, že časť súdneho spisu týkajúca sa trov konania je väčšia ako časť spisu týkajúca sa veci samej.

14. Zákonný sudca ďalej akcentuje skutočnosť, že sťažovateľka neposlala žiadosť o vydanie rozhodnutia či urgenciu a ústavnú sťažnosť podala až po tom, ako bolo o sume náhrady trov konania rozhodnuté po vyriešení spornej otázky v uznesení z 28. júla 2022. Pokiaľ sťažovateľka opisuje nesprávnosť doručenia, uvedené pochybenie je potrebné pričítať na ťarchu sťažovateľky, keďže už 13. decembra 2021 mohla pri obozretnom postupe oznámiť okresnému súdu, že predmetné uznesenie malo byť doručené právnenému zástupcovi, a nie až 31. januára 2022. Ústavnou sťažnosťou sa sťažovateľka úprimne nesnaží odstrániť priet'ahy, ktoré v čase podania ústavnej sťažnosti neexistovali. Jej jediným cieľom je získať majetkový prospech bez toho, aby konanie sťažovateľky malo relevantný podklad. S prihliadnutím na uvedené preto zákonný sudca argumentuje, že v prípade, ak ústavný súd dospeje k záveru, že k zbytočným priet'ahom v napadnutom konaní došlo, neprichádza do úvahy priznanie akéhokoľvek primeraného finančného zadost'učinenia a ani náhrady trov konania, keďže sú dané okolnosti hodné osobitného zreteľa.

III.2. Replika sťažovateľky:

15. Sťažovateľka zaujala k vyjadreniam predsedu okresného súdu a zákonného sudcu stanovisko v prípise č. k. AK 385/14 z 5. decembra 2022, v ktorom v podstatnom zotrvala na dôvodoch ústavnej sťažnosti a zároveň požiadala o priznanie náhrady trov konania za 3 úkony právnej služby.

16. V konkrétnostiach považuje za nepochopiteľné, že okresný súd rozhodoval vo veci náhrady trov konania 3 roky. K námietke systémových nedostatkov sťažovateľka odkázala na judikatúru ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 896/2016 a I. ÚS 267/2016, podľa ktorej tieto nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania.

17. Ani označenie ústavnej sťažnosti ako účelovej nepovažuje sťažovateľka za náležité, keďže už 23. júla 2021 sa informovala o právoplatnosti meritórneho rozhodnutia a rozhodnutia o trovách konania, a to najprv telefonicky a následne aj e-mailom. Podotýka, že právoplatnosť rozhodnutia vydaného v jej veci bola vyznačená až 5. augusta 2021 v dôsledku informovania sa sťažovateľky.

18. Argument o účelovosti by sťažovateľka považovala za relevantný v prípade, že by sa vybavením sťažnosti predsedom okresného súdu dostalo sťažovateľke aspoň takého zadost'učinenia, že by súd konštatoval existenciu zbytočných priet'ahov. K tomu však nedošlo, keďže predseda okresného súdu oznámil, že sťažnosť nie je dôvodná. Tým vlastne aproboval 3 roky nečinnosti.

19. Sťažovateľka polemizuje aj s názorom okresného súdu k zložitosti veci. Zdôrazňuje, že ani základné matematické počty v príslušných rozhodnutiach neboli správne. Z nepochopiteľných dôvodov však okresný súd rozhodol o trovách ako pri nezistiteľnej hodnote sporu, pričom predmetom sporu bola hnutelná vec, o ktorej hodnote boli vyhotovené znalecké posudky. Rozumnejšie sa pritom javilo ustáliť hodnotu sporu zo znaleckých posudkov, ktoré mal okresný súd k dispozícii a nevychádzať nelogicky z neurčitej hodnoty sporu, a preto postačovalo, aby okresný súd určil jeden zo znaleckých posudkov, ktorý bude smerodajný tak, ako to bolo napokon rozhodnuté v uznesení z 28. júla 2022.

20. V poradí druhom uznesení došlo opäť k základným pochybeniam v dôsledku nepozornosti, keď okresný súd nepriznal daň z pridanej hodnoty za náhradu hotových výdavkov, náhradu za stratu času a cestovné výdavky. Ide pritom len o vec pozornosti. Rovnako o vec pozornosti išlo aj v prípade priznania režijného paušálu podľa správneho roku úkonu.

21. Sťažovateľke nie je zrejmé ani to, akým spôsobom môže byť uplatňovanie opravných prostriedkov proti nesprávnym rozhodnutiam súdu považované za zbytočné. Zbytočný priet'ah tu vznikol nesprávnym uznesením, a nie úspešnou sťažnosťou proti nemu.

22. Sťažovateľka vyjadruje nesúhlas s posúdením nesprávneho doručovania písomností. Argumentáciu o tom, že súdu znalému právnych predpisov má účastník oznamovať, že nesprávne doručil písomnosť, považuje rovnako ako argumentáciu o tom, že účastník konania má súd urgovať, aby po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej ešte konal o trovách konania, za absurdnú. Súd má o takýchto veciach konať z úradnej povinnosti a na základe zákona a sám si sledovať lehoty.

23. K tvrdeniu okresného súdu o motivácii získať neoprávnený majetkový prospech sťažovateľka podotýka, že priznaná náhrada trov konania v sume 11 241,16 eur mohla byť priznaná už v decembri 2018. Po zohľadnení miery inflácie táto suma zodpovedá v „dnešných peniazoch“ sume 14 214,35 eur. Iba zbytočnými priet'ahmi a nesprávnym rozhodovaním o trovách okresný súd sťažovateľku pripravil o hodnotu 2 972,89 eur. Z priznaného zadost'učinenia sa tak len dorovná škoda, ktorú sťažovateľke spôsobil okresný súd. Skutočným zadost'učinením bude po odpočítaní sumy 2 972,89 eur zo sumy požadovaného finančného zadost'učinenia 4 500 eur len suma 1 527,11 eur.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

24. Argumentácia sťažovateľky je namierená proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní v súvislosti s rozhodovaním vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania. Sťažovateľka namieta predovšetkým nečinnosť okresného súdu v trvaní viac ako 3 rokov. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní okresného súdu a sťažovateľky, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

25. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04, I. ÚS 250/2020).

26. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 300/2021).

27. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04). Aj s prihliadnutím na uvedené preto ústavný súd považuje za potrebné poukázať na judikatúru ESLP, konkrétne na jeho rozsudok v prípade Čičmanec proti Slovenskej republike (rozsudok z 28. 6. 2016 k sťažnosti č. 65302/11), ktorým rozhodol okrem iného aj o tom, že dĺžka konania napadnutého sťažnosťou nespĺňala požiadavku primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (a to aj napriek skutočnosti, že toto konanie v čase podania ústavnej sťažnosti prebiehalo podobne ako v tomto prípade už len vo fáze týkajúcej sa trov konania). Európsky súd pre ľudské práva totiž v bode 50 uvedeného rozsudku konštatoval, že čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby všetky stupne konania týkajúce sa rozhodovania o občianskych právach a záväzkoch vrátane konania nasledujúceho po rozsudku v merite veci (čo zahŕňa teda aj fázu konania týkajúcu sa trov) boli rozhodnuté v primeranej lehote. Aj štádium konania vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania preto *ratione materiae* spadá pod záruky základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

28. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 272/04, III. ÚS 130/2020, I. ÚS 250/2020) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá,

ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci a jej význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07, I. ÚS 477/2020).

29. Predmetom napadnutého konania, v rámci ktorého sa sťažovateľka domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, je rozhodovanie o sume náhrady trov konania. S prihliadnutím na skutočnosť, že všeobecný súd rozhoduje o trovách konania podľa vopred ustanovených zásad a podľa úkonov, ktoré boli v konaní vykonané stranami sporu a ich právnymi zástupcami, ústavný súd postup pri rozhodovaní o trovách konania nepovažuje za právne zložitý (m. m. I. ÚS 300/2021). Skutkovo musí v každom prípade vychádzať len z obsahu súdneho spisu. Napokon ani vyjadrenie okresného súdu neobsahuje také okolnosti, ktoré by boli spôsobilé preukázať, že v konkrétnych okolnostiach veci ide o vec skutkovo zložitejšiu. Takými okolnosťami pritom nemôže byť jednoduchý odkaz na objemnosť časti spisu týkajúcej sa trov konania (bod 13 tohto nálezu). Na základe uvedeného rozhodovanie o trovách konania zásadne nemožno považovať za postup všeobecného súdu, ktorý by vykazoval osobitnú náročnosť. Rozhodovanie o trovách konania je rutinnou záležitosťou každodennej praxe súdov a vylučuje tým možnosť, pre ktorú by vznikol dôvod na výrazné predĺženie napadnutého konania (m. m. I. ÚS 264/2020). Okrem už uvedeného predmetom meritórneho rozhodovania bolo určenie vlastníckeho práva k hnutelnej veci, ktoré nedáva dôvod na záver o tom, že v konkrétnych okolnostiach ide o vec, ktorá spadá do kategórie citlivých konaní vyžadujúcich si osobitnú rýchlosť.

30. V súvislosti s druhým kritériom, podľa ktorého sa posudzuje existencia zbytočných prietahov v napadnutom konaní, ústavný súd zdôrazňuje, že sťažovateľka svojím správaním neprispela k predĺženiu napadnutého konania. Za podstatné pritom ústavný súd považuje aj to, že k predloženiu vyčíslenia trov právneho zastúpenia došlo už 11. októbra 2018, t. j. bezprostredne po skončení konania v merite veci, a to aj napriek tomu, že Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) už neobsahuje ustanovenie o povinnosti sporovej strany vyčísliť trovy konania. Okrem už uvedeného využitie možností daných sporovej strane procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie jej práv v konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prietahy (m. m. I. ÚS 31/01, II. ÚS 663/2017). Aj preto nemožno argumentáciu obsiahnutú v bode 8 tohto nálezu akceptovať.

31. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu. Vychádzal pritom z vlastnej judikatúry, podľa ktorej k vzniku zbytočných prietahov v konaní pred všeobecným súdom môže dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

32. Z prehľadu procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní ústavný súd identifikoval dlhšie obdobie absolútnej nečinnosti, a to od októbra 2018, keď nadobudlo právoplatnosť meritórne rozhodnutie, do decembra 2021, keď okresný súd rozhodol vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania prvýkrát. Celková doba nečinnosti tak predstavuje obdobie 3 rokov.

33. Následný postup okresného súdu síce možno s prihliadnutím na prehľad vykonaných procesných úkonov kvalifikovať ako plynulý, no nie ako efektívne smerujúci k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na závery obsiahnuté v zrušujúcom uznesení okresného súdu z 28. júla 2022, v ktorom bolo konštatované nesprávne určenie tarifnej

hodnoty s prihliadnutím na predmet sporu, ktoré si vyžiadalo vrátenie veci na opätovné posúdenie vyšším súdnym úradníkom, čo nepochybne prispelo k ďalšiemu predĺženiu napadnutého konania (k tomu pozri aj bod 19 tohto nálezu).

34. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu, že na celkovú dĺžku konania a sťažovateľkou namietanú nečinnosť okresného súdu mala vplyv enormná zaťaženosť okresného súdu (argumentácia predstavená okresným súdom v bode 8 tohto nálezu), predmetné tvrdenie je síce možno vnímať ako objektívne, na strane druhej ústavný súd dáva do pozornosti, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020). Prednesené tvrdenia okresného súdu preto nebolo možné akceptovať. Porovnateľnú optiku je nutné aplikovať aj na zmeny v osobe zákonného sudcu, pretože ani tie nemôžu byť pripočítané na ťarchu sporovej strany a nemajú povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (m. m. I. ÚS 508/2015, I. ÚS 527/2015). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu otázky množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prietahom v konaní. Ústavný súd neposudzuje, či k zbytočným prietahom v konaní došlo v dôsledku nedostatočného personálneho obsadenia súdu a následného veľkého počtu vecí pripadajúcich na sudcu alebo v dôsledku subjektívnych príčin na strane sudcu a vedenia súdu. Ústava v čl. 48 ods. 2 totiž zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (III. ÚS 694/2016, I. ÚS 271/2021).

35. Okresný súd argumentuje aj absenciou žiadosti či urgencie zo strany sťažovateľky (body 9 a 14 tohto nálezu). Obdobne aj tento argument nemôže byť pre posúdenie predmetu konania pred ústavným súdom relevantný. Základnému právu strany v spore na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov totiž zodpovedá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 CSP. V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“. Z uvedených dôvodov nemôže byť realizácia základného práva strany v spore na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podmienená aktivitou samotnej strany v spore v podobe urgencie či žiadosti o konanie v konkrétnej veci.

36. Pokiaľ okresný súd argumentuje účinnosťou prostriedku nápravy v podobe sťažnosti podľa príslušných ustanovení zákona o súdech, ktorý sťažovateľka účinne nevyužila (body 9 a 11 tohto nálezu), ani túto argumentáciu nepovažuje ústavný súd za relevantnú. Ústavný súd v tomto kontexte

poukazuje predovšetkým na relevantnú judikatúru ESLP [rozsudky ESLP vo veciach Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, Komanický (č. 6) proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, Bednár proti Slovenskej republike z 8. 10. 2013, Klinovská proti Slovenskej republike z 8. 10. 2013, Csákó proti Slovenskej republike z 25. 6. 2013, Sika (č. 7) proti Slovenskej republike z 25. 6. 2013, Untermayer proti Slovenskej republike z 9. 7. 2013], z ktorej vyplýva záver, že sťažnosť predsedovi okresného súdu podľa § 62 a nasl. zákona o súdoch nemožno považovať za efektívny právny prostriedok nápravy porušenia práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru. Okrem už uvedeného ústavný súd už v bode 35 tohto nálezu zdôraznil, že právo strany v spore na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je previazané s povinnosťou, nie oprávnením príslušného všeobecného súdu a v konkrétnej veci konajúceho sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana sporu obrátila na všeobecný súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

37. Recentná judikatúra ústavného súdu považuje sťažnosť podľa zákona o súdoch za fakultatívny účinný prostriedok nápravy, no vždy posudzuje konkrétne okolnosti prejednávanej veci, čo v konečnom dôsledku preukazujú aj rozhodnutia, na ktoré poukazuje samotný okresný súd v bode 11 tohto nálezu. V uznesení ústavného súdu č. k. II. ÚS 495/2022 z 26. októbra 2022 síce ústavný súd poukázal na to, že sťažnosť predsedovi príslušného súdu podľa zákona o súdoch môže byť účinným (fakultatívnym) prostriedkom nápravy, zároveň však akcentoval, že na požiadavke využitia tohto prostriedku nápravy na orgáne štátnej správy dotknutého súdu v zásade netrvá v prípadoch, keď dĺžka namietaného konania v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu bola už *prima facie* zjavne neprimeraná. Vo veci sp. zn. II. ÚS 495/2022 bol predmetom preskúmania postup všeobecného súdu v konaní, ktoré netrvalo tak dlho, aby konkrétnu dĺžku konania (1 rok a 10 mesiacov) bolo možné považovať za neprimeranú.

38. Obdobne postupoval ústavný súd aj vo veci sp. zn. IV. ÚS 427/2022, v ktorej rozhodujúcou skutočnosťou pre záver o neexistencii zbytočných prietáhov v príslušnom konaní pred všeobecným súdom bola akceptovateľnosť celkovej dĺžky napadnutého konania (1 rok a 5 mesiacov).

39. V konkrétnych okolnostiach veci sťažovateľky však na rozdiel od už prezentovaných vecí prejednávaných ústavným súdom predstavovala dĺžka napadnutej časti konania okresného súdu vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania obdobie 4 rokov, čo s prihliadnutím na predmet konania nepochybne *prima facie* zakladá zjavnú neprimeranosť, a tým aj nemožnosť považovať sťažnosť podľa zákona o súdoch za účinný prostriedok nápravy.

40. S prihliadnutím na už uvádzané skutočnosti, berúc do úvahy dlhodobú nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, ústavný súd konštatuje, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto vyslovil porušenie práva sťažovateľky zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

41. Sťažovateľka zároveň požaduje uloženie príkazu okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov. Existujúci skutkový stav implikuje výsledok, že napadnuté konanie bolo vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania právoplatne skončené (bod 2 tohto nálezu). V okolnostiach danej veci preto neprichádzalo do úvahy rozhodnutie podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, teda prikázanie súdu, aby vo veci konal. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nemohol vyhovieť (bod 4 výroku tohto nálezu).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

42. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

43. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho zaplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

44. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

45. Sťažovateľka sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 4 500 eur z dôvodov uvedených v časti II tohto nálezu.

46. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESJP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

47. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dlhodobú nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, povahu a rozsah práv sťažovateľky, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre sťažovateľku, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 1 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu).

48. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnej sťažnosti v časti požadovanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia prevyšujúcej sumu 1 000 eur nevyhovet tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

49. Už len pre úplnosť ústavný súd akcentuje s prihliadnutím na argumentáciu sťažovateľky obsiahnutú v jej replike, že finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v konaní pred všeobecným súdom či náhradou, ktorá by mala slúžiť na úhradu trov konania (m. m. I. ÚS 356/2020, I. ÚS 300/2021), a rovnako tak priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nie je závislé a ani odvoditeľné od samotnej sumy náhrady trov konania, pričom cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody (IV. ÚS 15/03).

VI.

Trovy konania

50. Podľa § 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania.

51. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

52. Sťažovateľka si uplatnila náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním právnou zástupkyňou.

53. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania v sume 739,66 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 3 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľky) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2022 v sume 193,83 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2022 v sume 11,63 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma náhrady trov konania tak predstavuje po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty sumu 739,66 eur. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

VII.

54. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. decembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu